

Rudolf Manik

DIENEŠ, Jozef. *Položili svoje životy v službe občanom. In perpetuam memoriam - Na večnú pamiatku. Muži zákona zastrelení v službe.*

Košice: Záujmový odbor regionalistiky Matice slovenskej v Košiciach, 2024. ISBN 978-80-570-5221-0. 96 s.

Prázdne miesto v slovenskej historiografii týkajúce sa príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti (resp. Policajného zboru), ktorí v službe štátu a jeho občanom položili svoje životy, zaplnila koncom minulého roka pútavá publikácia z pera plk. v. v. JUDr. Jozefa Dieneša, CSc. Autor je ako zakladateľ Strednej odbornej školy Policajného zboru v Košiciach z roku 1992 a 1. predseda Územnej úradovne Medzinárodnej asociácie policajtov v Košiciach držiteľom Ceny primátora mesta Košice. Monografiu po predslove tvoria tri kapitoly, záver, recenzné posudky, fotogaléria z podujatia a biografie osôb, ktoré sa zaslúžili o konanie pietneho aktu.

V *predslove* je prezentovaný ohlas ordinára ozbrojených síl a ozbrojených zborov Mons. Františka Rábeka, ktorý pripomína výstavbu pamätníka všetkých padlých príslušníkov týchto formácií pred katedrálou v Bratislave.

Služobná prisaha príslušníkov Policajného zboru je obsahom podkapitoly *Namiesto úvodu* spolu s údajom o podpise zmluvy medzi Slovenskom a Svätou Stolicou o duchovnej službe katolíckych veriacich v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky z 21. 8. 2002. V januári 2003 sa vojenským biskupom, ordinárom ozbrojených síl a ozbrojených zborov, stal Mons. František Rábek, ktorý v septembri 2003 vysvätil kaplnku Sv. Michala Archanjela na Krajskom riaditeľstve Policajného zboru v Košiciach. Od roku 2022 sa v Košiciach každoročne konajú odpustové sväté omše za násilne usmrtených príslušníkov ozbrojených síl a ozbrojených zborov.

V kapitole *Zmluva o duchovnej službe* sa bližšie opisuje vyššie uvedená zmluva, ktorá bola ratifikovaná v októbri 2002 a uverejnená v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod číslom 648/2002 Z. z. Ordinariát ozbrojených síl a ozbrojených zborov má pritom úroveň diecézy – ordinárovi pomáhajú generálny vikár, ostatní vikári, kňazi a diakoni. Podkapitola *Anjel Archanjel Michal*, patrón ozbrojených síl a ozbrojených zborov, pripomína tohto bojovníka za dobro na strane spravodlivosti proti arogancii a násiliu. Na policajnej farnosti Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Košiciach sa vystriedali duchovní Michal Rebreš (2003 – 2004), Martin Jurášek (2004 – 2012) a Juraj Rizman (od 2013). Súčasťou kapitoly je i obrazová príloha z vysvätenia kaplnky a pietnej tabule, oslovenie cirkevných a policajných autorít s návrhom na ustanovenie ročných odpustových svätých omší, ako aj program pietneho aktu dňa 26. októbra 2022. Jozef Dieneš vo svojom príhovore spomenul aj padlých príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti, ktorí nie sú v publikácii osobitne spomenutí, napríklad kpt. Baláž zastrelený na Alpinke zbehom Sovietskej armády či mjr. Juhas, ktorý zahynul pri leteckom nešťastí v Damasku v roku 1975.

Po kapitole s názvom *Úvod* z pera autora nasleduje kapitola *Muži zákona zastrelení v službe*, ktorá bližšie približuje osudy šiestich príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti či Policajného zboru a jedného vojaka, ktorých fotografie sú umiestnené na pietnej tabuli na Krajskom riaditeľstve Policajného zboru v Košiciach. Kpt. Zboru národnej bezpečnosti Michal Orenič (nar. 27. 2. 1921) bol dňa 22. januára 1970 zastrelený v budove dnešného Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Košiciach na Moyzesovej ulici vojenskou pištoľou

kalibru 9 mm, ktorou vystrelil Stanislav Andreánsky, podozrivý z krádeží, ktorému nebola dôsledne vykonaná osobná prehliadka. Po kapitánovi Oreničovi zostala manželka a tri deti. Stanislav Andreánsky bol po udelení absolútneho trestu v marci 1972 popravený. Príslušník motorovej hliadky, Alexander Bilík (nar. 6. 6. 1951), bol dňa 31. 5. 1982 pri Stromovej ulici v Košiciach zastrelený Jozefom Radušovským, obvineným zo znásilnenia, pokusu vraždy a útoku na verejného činiteľa, počas jeho prenasledovania. Po Alexandrovi Bilíkovi, povýšenom *in memoriam* do hodnosti poručíka, zostala manželka a dve deti. Na jeho počesť sa každoročne konal beh po trase tragickej udalosti s názvom „*Memoriál Alexandra Bilíka*“. Jozef Radušovský, zadržaný krátko po vražde s ťažkým poranením, bol po odsúdení na trest smrti popravený v apríli 1985. Počas preventívno-bezpečnostnej akcie zameranej na kontrolu legálnosti pobytu cudzincov a nelegálneho predaja boli dňa 25. 1. 1995 zastrelení dvaja príslušníci kriminálnej polície Ministerstva vnútra – Policajný zbor v Košiciach – Ladislav Nistór (nar. 1. 5. 1969) a Ľubomír Palacký (nar. 8. 8. 1968). Ich vrahmi sa stali v domovskom štáte trestne stíhaní občania Ukrajiny, ktorí boli po krátkom čase zadržaní v Prešove. Po vykonaní trestu odňatia slobody boli odsúdení vrahovia Zlotnikov (trest odňatia slobody v dĺžke 7 rokov) a Ryženkov (odsúdený na 22 rokov straty slobody) vydaní na Ukrajinu. Po Ladislavovi Nistórovi zostala manželka a dieťa a po Ľubomírovi Palackom manželka a dve deti. Obidvom boli udelené hodnosti inšpektorov *in memoriam*. V ten istý deň zomreli ďalšie dve obete, pplk. JUDr. Ján Paľo (nar. 17. 11. 1955) a voj. Ján Mandičák (nar. 5. 1. 1981). Počas eskorty ich v služobnom motorovom vozidle Lada Niva dňa 19. marca 2002 zastrelil ukrajinský občan Sergej Churtasenko, trestne stíhaný v domovskej krajine. Do vozidla vedeného riaditeľom Hraničného oddelenia Policajného zboru Petrovce Jánom Paľom bol S. Churtasenko usadený bez vykonania osobnej prehliadky. Počas jazdy cez obec Koromľa z pistoľe zn. Makarov S. Churtasenko zastrelil Jána Paľa aj Jána Mandičáka, no po následnej strelbe s posádkou ďalšieho policajného vozidla sa S. Churtasenko sám zastrelil. JUDr. Ján Paľo, po ktorom zostala manželka a tri deti, bol po smrti povýšený do hodnosti plukovník a Ján Mandičák do hodnosti čatár *in memoriam*. Pri dopravnej nehode z 10. 8. 2023 na Duklianskej ulici v Spišskej Novej Vsi prišiel o život po zrazení motorovým vozidlom ppráp. Rastislav Miženko (nar. 14. 7. 1975). Za ublíženie na zdraví s následkom smrti bol páchatel Slavomír Rákoš odsúdený Krajským súdom v Košiciach na trest odňatia slobody v dĺžke jedného roka nepodmienečne a zároveň mu bol udelený zákaz činnosti viesť motorové vozidlá po dobu piatich rokov. Po Rastislavovi Miženkovi, povýšenom do hodnosti ppor. *in memoriam*, zostala manželka a dieťa. Na konci kapitoly je zobrazená fotografia pamätnej tabule z Veľkej Lodiny pripomínajúca strážmajstrov Zboru národnej bezpečnosti, ktorí v tejto obci padli dňa 4. mája 1948 v bojoch proti banderovcom – Emanuela Poláka (nar. 22. 8. 1919) a Jozefa Proška (nar. 20. 6. 1924).

Po kapitole s názvom *Záver* sú v monografii uvedené *recenzné posudky* plk. v. v. JUDr. Rudolfa Pilarčíka a doc. ThDr. Michala Hospodára, PhD., ako aj *fotogaléria z podujatia*.

Jozefovi Dienešovi slúži ku cti, že sa ako prvý podujal komplexne spracovať príbehy príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti a Policajného zboru, ktorí svoje životy položili v službe svojej vlasti a jej obyvateľom. Rovnako je prioritne opísané zriadenie duchovnej služby na Krajskom riaditeľstve Policajného zboru v Košiciach, ktorá sa počas svojej existencie stala neoddeliteľnou súčasťou každodenného života členov ozbrojených zborov

Košického kraja a ich rodinných príslušníkov.

JUDr. PhDr. Rudolf Manik, PhD., MBA, MHA
Advokát

Masarykova 2, 040 01 Košice,
e-mail: rudomanik@gmail.com